

รูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามระบอบประชาธิปไตย
ของประเทศไทย: ศึกษากรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ปี 2567
ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560

Pathway Model to Senate Members Position
under the Thai Democratic System: An Analysis of the Senate
Election in B.E. 2567 under the Constitution of B.E. 2560

ธเนศพล พุทธาวรวงศ์¹

Tanedpol Puthavonvong¹

Received: 1 May 2026 Revised: 11 May 2026 Accepted: 24 May 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการและปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 2) เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 และ 3) นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์เอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 ราย และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลถูกตรวจสอบจนถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation) และวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงสาระสำคัญ (Thematic Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีความซับซ้อนและมีลักษณะห่างจากประชาชนส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกจำกัด ขณะเดียวกันยังปรากฏปัญหาเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่การครอบงำ ความไม่ชัดเจนของความเป็นตัวแทน และข้อจำกัดด้านความโปร่งใส 2) แนวทางการแก้ไขจึงมุ่งเน้นการเปิดการเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการทางการเมือง การเสริมสร้างความยึดโยงระหว่างวุฒิสภากับประชาชนและกลุ่มทางสังคม ตลอดจนการพัฒนากลไก

¹ นักศึกษาหลักสูตรหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา: Political Science Major in Politics and Governance Ph.D., Suan Sunandha Rajabhat University. Email: nattanichar@sau.ac.th

ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ 3) รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภานั้น พบว่า มีข้อเสนอหลากหลาย เช่น การเลือกตั้งโดยตรง การใช้ระบบผสมระหว่างการเลือกตั้งและการสรรหา การปรับปรุง ระบบกลุ่มอาชีพให้มีความชัดเจน และการปรับบทบาทและอำนาจของวุฒิสภาให้สอดคล้องกับที่มา อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาชี้ว่า ความเหมาะสมของรูปแบบมิได้ขึ้นอยู่กับทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง หากแต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเชิงระบบที่เอื้อต่อการเข้าถึง การยึดโยงกับประชาชน และความโปร่งใสของกระบวนการ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นมิติหลักของการออกแบบสถาบันวุฒิสภา และได้ทำการพัฒนาเป็นตัวแบบ ACT หมายถึง Accessibility (การเข้าถึง) Connectivity (การเชื่อมโยง) และ Transparency (ความโปร่งใส) ซึ่งก่อให้เกิดความชอบธรรม (Institutional Legitimacy) ในสถาบันของวุฒิสภา ได้รับการยอมรับจากสังคม ความเชื่อมั่นในกระบวนการ และการยึดโยงระหว่างวุฒิสภากับประชาชน

โดยพัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการของวุฒิสภาได้ง่าย (Accessibility) พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ (Connectivity) ควบคู่กับการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ (Transparency) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความชอบธรรมของวุฒิสภาในสายตาสังคม

คำสำคัญ (Keywords): วุฒิสภา ความชอบธรรมเชิงสถาบัน ตัวแบบ ACT การออกแบบสถาบันทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Abstract

This article aims to: 1) study the processes and problems related to the appointment of Senators in the year B.E. 2567 under the Constitution of B.E. 2560, 2) identify approaches for resolving issues concerning the appointment of Senators in the year B.E. 2567 under the Constitution of B.E. 2560, and 3) propose an appropriate model for the appointment of Senators in the year B.E. 2567 under the Constitution of B.E. 2560. The study employs a qualitative research methodology, utilizing document analysis, in-depth interviews with 16 key informants, and focus group discussions. Data were validated until reaching data saturation and analyzed using content analysis and thematic analysis.

The study found that: 1) the context of the selection of Senators is complex and relatively distant from the public, resulting in limited political participation. At the same time, structural problems persist, leading to domination, ambiguity in

representation, and constraints on transparency, 2) approaches to addressing these issues focus on enhancing access to information and political processes, strengthening the linkage between the Senate and the public as well as social groups, and developing mechanisms for transparency and accountability, and 3) regarding models for the selection of Senators, various proposals were identified, including direct elections, mixed systems combining elections and appointments, improvements to the occupational group system for greater clarity, and adjustments to the roles and powers of the Senate to align with its mode of selection. However, the findings indicated that the suitability of any model does not depend on a single option, but rather on systemic conditions that facilitate accessibility, connectivity, and transparency in the process.

These elements can be synthesized into key dimensions for designing the Senate as an institution and were further developed into the ACT model, consisting of Accessibility, Connectivity, and Transparency. This model contributes to institutional legitimacy, social acceptance, public confidence in the process, and stronger connections between the Senate and the people.

In practice, this involves developing channels that enable the public to easily access information and Senate processes (Accessibility), fostering networks of participation between civil society and relevant organizations (Connectivity), and ensuring transparent and accountable disclosure of information (Transparency) to enhance public trust and the legitimacy of the Senate in the eyes of society.

Keywords: Senate, Institutional legitimacy, ACT Model, Political Institutional Design, Political Participation

บทนำ (Introduction)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ที่แตกต่างจากระบบการเลือกตั้งทั่วไป โดยใช้กลไกการเลือกตนเองของบุคคลจากกลุ่มอาชีพ แทนการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แนวทางดังกล่าวมุ่งลดการพึ่งพาการแข่งขันทางพรรคการเมือง และสร้างลักษณะเฉพาะของการเป็นตัวแทนเชิงกลุ่มอาชีพ (พนารัตน์ มาศฉมาดล, ม.ป.ป.; ราชกิจจานุเบกษา, 2560; 2561) การเลือกสมาชิกวุฒิสภาในปี พ.ศ. 2567 จึงเป็นการนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบในช่วงวุฒิสภาถาวรภายใต้บริบทที่วุฒิสภายังคงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการตรวจสอบฝ่ายบริหาร การให้ความเห็นชอบบุคคลเข้าสู่องค์กรอิสระ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้ รูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับโครงสร้างอำนาจและความชอบธรรมของระบบรัฐสภาไทย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในปี พ.ศ. 2567 ได้สะท้อนข้อจำกัดทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการ ซึ่งก่อให้เกิดข้อถกเถียงในสังคมเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย (iLaw, 2024; The Standard Team, 2024) ปัญหาดังกล่าวมีลักษณะเชื่อมโยงกันในระดับระบบ ครอบคลุมทั้งความซับซ้อนของกระบวนการ ความไม่ชัดเจนของกลไกการเป็นตัวแทนเชิงอาชีพ การรวมกลุ่มเชิงยุทธศาสตร์เพื่อควบคุมผลการลงคะแนน และข้อจำกัดของกลไกกำกับดูแล สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนผ่านข้อร้องเรียน คดีที่เกี่ยวข้อง และการก่อตัวของเครือข่ายอำนาจในกระบวนการคัดเลือก (The 101.World, 2024; ไทยรัฐออนไลน์, 2568; มติชนออนไลน์, 2568)

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจของประชาชนต่อสถาบันวุฒิสภา อีกทั้งยังสะท้อนข้อจำกัดของระบบในการสร้างความเป็นตัวแทนเชิงอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนั้นยังเอื้อให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจผ่านเครือข่ายไม่เป็นทางการ ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ว่าเป็นผลของพยาธิสภาพทางการเมือง (political pathology) ในมิติของความเสื่อมถอยเชิงสถาบัน (institutional decay) ตามแนวคิดของ Huntington (1968) ซึ่งสะท้อนภาวะที่สถาบันทางการเมืองไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตของสังคมและความคาดหวังเชิงประชาธิปไตยได้อย่างเพียงพอ แม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภาไทยในหลากหลายมิติ แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างบริบท ปัญหา และการออกแบบเชิงสถาบันภายใต้กรอบประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะในประเด็นรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่ยังไม่ได้รับการอธิบายอย่างเป็นระบบในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง กระบวนการ และความชอบธรรมของสถาบัน

จากหลักการและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 และนำเสนอกระบวนการที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษากระบวนการและปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560
2. เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560
3. นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปีพุทธศักราช 2567 ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การศึกษารูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 จำเป็นต้องอาศัยกรอบการวิเคราะห์ที่บูรณาการทั้งพัฒนาการของรัฐธรรมนูญ แนวคิดทางการเมืองและประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ และหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างสถาบันกับพฤติกรรมทางการเมืองอย่างเป็นระบบ

พัฒนาการของรัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 สะท้อนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอย่างต่อเนื่อง ทั้งระบบแต่งตั้ง เลือกตั้ง และผสมผสาน ซึ่งสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดระบบแต่งตั้งในระยะเปลี่ยนผ่าน และปรับสู่ระบบเลือกกันเองของกลุ่มอาชีพในระยะถาวร แม้มีเป้าหมายเพื่อเสริมการตรวจสอบและลดอิทธิพลทางการเมือง แต่การศึกษาหลายชิ้นชี้ว่าระบบดังกล่าวมีความซับซ้อนสูง และก่อให้เกิดข้อถกเถียงด้านความโปร่งใสและความเป็นตัวแทน (AP, 2024; KOH, 2024; Phasuk, 2024; Runey, 2024; ภูมิ มูลศิลป์, 2021; ภูวดล คงแสง และ เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2565; ศิวัช นุกูลกิจ, 2566; เกรียงไกร ไกรนรา, 2567)

ในเชิงทฤษฎี การวิเคราะห์สถาบันวุฒิสภาอาศัยแนวคิดการเมืองในฐานะกระบวนการจัดสรรอำนาจและทรัพยากร (Lasswell, 1963; Easton, 1981) ควบคู่กับมุมมองที่เน้นบทบาทของโครงสร้างสถาบันและวัฒนธรรมทางการเมือง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2535; สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546) แนวคิดประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ความเสมอภาค และอำนาจอธิปไตยของ

ประชาชน (Dahl, 1971; Schumpeter, 2008; ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ขณะทำงานร่วมสมัยสะท้อนความเปราะบางของประชาธิปไตยและบทบาทของสถาบันที่เข้มแข็งต่อความชอบธรรม (Schwartzman, 2018; Lewis, 2024) ในกรอบการพัฒนาการเมือง นักวิชาการเสนอว่าความเข้มแข็งของสถาบัน ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขสำคัญของเสถียรภาพทางการเมือง (Pateman, 1970; Diamond, 1999; ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2528; ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2563; สมชัย ศรีสุทธิยากร, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติรัฐที่เน้นความเสมอภาคและการใช้อำนาจอย่างโปร่งใส

นอกจากนี้ การศึกษาระบบสองสภาในหลายประเทศสะท้อนความหลากหลายของรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (Lee, 2022; Qerimi & Pajaziti, 2024; Randelović & Mitić, 2024; ประยูร สิทธิประการ, 2557) โดยพบว่าความชอบธรรมได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับระดับการเข้าถึงของประชาชน ความเชื่อมโยงเชิงตัวแทน และความโปร่งใสของกระบวนการ สำหรับประเทศไทย งานวิจัยเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ปี 2567 ชี้ให้เห็นความซับซ้อนของโครงสร้างและกระบวนการเลือกกันเอง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนน การจัดตั้งเครือข่าย และการแทรกแซงเชิงอำนาจ (ภูวดล คงแสง, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาของรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเชิงสถาบันที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายมิติ ทั้งด้านโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับสังคม และความโปร่งใสของกระบวนการ ซึ่งล้วนมีความเชื่อมโยงกับความชอบธรรมของสถาบันในระบอบประชาธิปไตย (Dahl, 1971; Held, 2006; Norris, 2014) ภายใต้งานวิจัยดังกล่าว การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการออกแบบรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในระดับโครงสร้างและกระบวนการ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบกรณีศึกษา เพื่ออธิบายพลวัตเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการของรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ปี 2567 ภายใต้อำนาจรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาปรากฏการณ์เชิงสถาบันและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในบริบทจริง (Bowen, 2009; Creswell & Creswell, 2017; Creswell & Poth, 2018; Yin, 2018; นิศา ชูโต, 2551) การเก็บข้อมูลใช้ 3 แหล่งหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสารครอบคลุมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และรายงานที่เกี่ยวข้อง (Bowen, 2009) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 16 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Patton, 2002) ประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภา 3 คน เจ้าหน้าที่ กกต. 4 คน นักวิชาการ 1 คน สื่อมวลชน 4 คน และประชาชน 4 คน และ 3) การสนทนากลุ่มเพื่อยืนยัน

ข้อมูล (Krueger & Casey, 2015) การเก็บข้อมูลดำเนินการจนถึงจุดอิ่มตัว (Guest et al., 2006) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล การศึกษานี้ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Patton, 2002; ชัย โพธิ์สีดา, 2554)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อจัดระเบียบและเข้ารหัสข้อมูลอย่างเป็นระบบ (Mayring, 2000; Krippendorff, 2018) ก่อนนำผลการจัดหมวดหมู่ไปสู่การวิเคราะห์เชิงสาระสำคัญ เพื่อสังเคราะห์เป็นสาระสำคัญหลักตามแนวทางของ Braun และ Clarke (2006) โดยกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย การเข้ารหัส การจัดกลุ่มข้อมูล และการพัฒนาเป็นสาระสำคัญ เพื่ออธิบายรูปแบบ ความสัมพันธ์ และพลวัตที่ปรากฏในข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจัดหมวดหมู่ข้อค้นพบออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. วิกฤตการณ์ฉันทามติมหาชน (Crisis of Popular Mandate)

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนจำนวนมากมีท่าทีเฉยเมยทางการเมือง (political apathy) เนื่องจากกระบวนการเลือกกันเองมีความซับซ้อน เข้าใจยาก ไม่มีการเลือกตั้งโดยตรง และไม่ยึดโยงกับประชาชน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าประชาชนไม่เข้าใจและไม่รู้สึกมีส่วนร่วม ส่งผลให้กระบวนการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาถูกมองว่าเป็นเรื่องห่างไกล และนำไปสู่วิกฤตความชอบธรรมของวุฒิสภา ซึ่งสะท้อนการขาดการใช้สิทธิของประชาชนในฐานะพลเมือง

2. การแทรกแซงเชิงโครงสร้างและเครือข่ายอำนาจ (Structural Intervention and Power Networks)

ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นการแทรกแซงเชิงระบบจากเครือข่ายอำนาจทางการเมือง โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงเครือข่ายที่ถูกเรียกว่า “สายสีน้ำเงิน” ซึ่งมีบทบาทในการจัดตั้งผู้สมัคร การใช้ประโยชน์ และการบล็อกโหวตเพื่อควบคุมผลลัพธ์ นอกจากนี้ยังพบปัญหา “สว. ไม่ตรงปก” จากการสวมสิทธิ์กลุ่มอาชีพเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนภาวะความเสื่อมถอยของสถาบัน และการครอบงำเชิงสถาบันที่บั่นทอนความเป็นอิสระของวุฒิสภา

3. โอกาสความเท่าเทียม (Equality of Opportunity)

ข้อเสนอระยะสั้นมุ่งลดอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะค่าธรรมเนียมการสมัคร 2,500 บาท ซึ่งถูกมองว่าเป็นกำแพงทางเศรษฐกิจที่จำกัดโอกาสของประชาชน ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้ปรับลดค่าใช้จ่ายดังกล่าว ควบคู่กับการเปิดพื้นที่การสื่อสารให้ผู้สมัครสามารถนำเสนอวิสัยทัศน์ได้อย่าง

กว้างขวาง แนวทางนี้มีนัยสำคัญต่อการสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการเมือง และลดความได้เปรียบของกลุ่มทุนหรือเครือข่ายอุปถัมภ์

4. การตรวจสอบความถูกต้องเชิงสถาบัน (Institutional Verification)

ข้อค้นพบชี้ให้เห็นแนวทางแบบผสมผสาน (hybrid model) ที่เพิ่มบทบาทของประชาชน ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการคัดกรอง เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ตรวจสอบประวัติผู้สมัคร และการรับรองจากองค์กรวิชาชีพเพื่อยืนยันความเชี่ยวชาญ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบตรวจสอบเชิงสถาบันที่ลดการพึ่งพาดุลพินิจส่วนบุคคล และเพิ่มความโปร่งใสและความเชื่อมั่น

5. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability)

ข้อเสนอระยะยาวมุ่งเสริมสร้างกลไกตรวจสอบจากภาคประชาสังคม โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอการพัฒนาพลเมืองตื่นรู้และการจัดตั้งกลไกเฝ้าระวัง เช่น สายตรวจประชาชน พร้อมการรายงานผลแบบทันที เพื่อลดโอกาสการบิดเบือนผลการลงคะแนน แนวทางนี้สะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นกลไกถ่วงดุลอำนาจ และเสริมสร้างความโปร่งใสในระยะยาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พบว่า กระบวนการดังกล่าวเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญที่มีลักษณะเชื่อมโยงกันในหลายระดับ โดยสามารถสังเคราะห์เป็นสามมิติหลักที่สะท้อนกลไกการทำงานของระบบและผลกระทบต่อความชอบธรรมของสถาบันวุฒิสภา ดังนี้

ประการแรก ข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงของประชาชน กระบวนการเลือกกันเองมีความซับซ้อนและห่างจากประชาชน ส่งผลให้ระดับการรับรู้และการมีส่วนร่วมอยู่ในวงจำกัด ขณะเดียวกัน ปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ค่าใช้จ่ายและข้อจำกัดด้านการสื่อสาร ยังเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดของระบบในการเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และมีนัยต่อระดับการยอมรับของสังคมต่อสถาบัน

ประการที่สอง ข้อจำกัดด้านความเป็นตัวแทนและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับสังคม ข้อค้นพบสะท้อนทั้งการดำรงอยู่ของเครือข่ายอำนาจที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการคัดเลือก และความคลาดเคลื่อนของการเป็นตัวแทนกลุ่มอาชีพจากกรณี “สว. ไม่ตรงปก” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กระบวนการยังไม่สามารถเชื่อมโยงกับฐานทางสังคมและวิชาชีพได้อย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของระบบ ส่งผลให้บทบาทของวุฒิสภาในฐานะสถาบันทางการเมืองขาดความยึดโยงกับสังคมในเชิงความสัมพันธ์

ประการที่สาม ข้อจำกัดด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบของกระบวนการ ข้อมูลสะท้อนการมีอยู่ของกลไกที่ส่งผลต่อความโปร่งใสของการดำเนินการ รวมถึงบทบาทของภาคประชาสังคมในการติดตามและเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มระดับการรับรู้ของสาธารณะ

ในบางกรณี แต่ยังสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของระบบในการเปิดเผยข้อมูลและรองรับการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

โดยสรุป ข้อค้นพบทั้งสามมิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ข้อจำกัดของรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้อยู่ที่ตัวรูปแบบเพียงลำพัง หากแต่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขของระบบที่กำกับการทำงานของกระบวนการในด้านการเข้าถึง การเชื่อมโยง และความโปร่งใส ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อระดับความชอบธรรมของสถาบันวุฒิสภาในระบอบประชาธิปไตย

อภิปรายผล (Research Discussion)

การอภิปรายผลมุ่งตอบคำถามเชิงทฤษฎีว่า รูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสม ควรถูกพิจารณาอย่างไรในระบอบประชาธิปไตย โดยข้อค้นพบสะท้อนข้อจำกัดเชิงสถาบันสำคัญ ได้แก่ ความซับซ้อนของกระบวนการ ความห่างไกลจากประชาชน การครอบงำโดยเครือข่ายอำนาจ และข้อจำกัดด้านความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวิกฤตความชอบธรรมของสถาบันประชาธิปไตย (Dahl, 1971; Norris, 2014) และภาวะความเสื่อมถอยของสถาบัน (Huntington, 1968) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อเสนอเชิงรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการเลือกตั้งโดยตรง ระบบผสม หรือการปรับปรุงการเป็นตัวแทนของกลุ่มอาชีพ ข้อค้นพบของงานวิจัยสะท้อนว่า ความเหมาะสมของระบบมิได้ถูกกำหนดโดยรูปแบบ หากแต่ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขเชิงระบบที่รองรับรูปแบบนั้น กล่าวคือ ปัญหาหลักมิใช่ตัวรูปแบบ หากแต่อยู่ที่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง สถาบัน และกระบวนการ ซึ่งบั่นทอนความสามารถของระบบในการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ภายใต้ข้อค้นพบดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงเสนอตัวแบบ ACT (Accessibility, Connectivity, Transparency) ในฐานะกรอบเชิงแนวคิดเพื่ออธิบายกลไกที่กำหนดความชอบธรรมของสถาบันวุฒิสภา โดยตัวแบบ ACT ดังกล่าวประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ การเข้าถึง การเชื่อมโยง และความโปร่งใส ซึ่งทำหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดโอกาสในการมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับประชาชน และความสามารถของระบบในการเปิดเผย ตรวจสอบ และรับผิดชอบต่อสาธารณะ รายละเอียดแต่ละมิตินี้ดังต่อไปนี้

การเข้าถึง (Accessibility)

ข้อค้นพบสะท้อนว่า การเข้าถึงเป็นปัจจัยตั้งต้นที่กำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ค่าธรรมเนียมการสมัครในระดับสูงและข้อจำกัดด้านการสื่อสารส่งผลให้เกิดอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่จำกัดโอกาสของบุคคลบางกลุ่มในการเข้าสู่กระบวนการตั้งแต่ระยะเริ่มต้น แม้ระบบจะเปิดช่องทางเชิงรูปแบบให้มีการมีส่วนร่วม แต่หากการเข้าถึงยังคงถูกจำกัด การมีส่วนร่วมดังกล่าวย่อมไม่สามารถสะท้อนความเป็นตัวแทนของสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องตั้งอยู่บนโอกาสที่เปิดกว้างและเป็นธรรม (Dahl, 1971; Pateman, 1970) เมื่อพิจารณาในระดับของกฎเกณฑ์และกระบวนการที่กำกับระบบ การเข้าถึงจึงทำหน้าที่

กำหนดว่าใครสามารถเข้าสู่สนามทางการเมืองได้ และในระดับใด การลดข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การออกแบบช่องทางการสื่อสารที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูล และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่กีดกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการยอมรับของสังคม และเป็นฐานของความชอบธรรมของระบบ ในระบอบประชาธิปไตย

การเชื่อมโยง (Connectivity)

ข้อค้นพบสะท้อนว่า การเชื่อมโยงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมืองกับทั้งฐานวิชาชีพและประชาชน โดยปรากฏการณ์ “สว. ไม่ตรงปก” (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2024) และการขาดอณัติมหาชนบ่งชี้ถึงความล้มเหลวของระบบในการสร้างความยึดโยงเชิงสถาบัน (Time, 2024; จริญญา พงษ์จีน, 2567) กล่าวคือ แม้กระบวนการจะมุ่งคัดเลือกบุคคลจากกลุ่มอาชีพหรือผู้มีความเชี่ยวชาญ แต่ผลลัพธ์กลับไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงที่มีความหมายทั้งต่อกลุ่มที่ถูกอ้างอิงและต่อสาธารณะในวงกว้างได้ ในมุมมองเชิงทฤษฎี ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันกับประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นตัวแทนในระบอบประชาธิปไตย (Dahl, 1971) ขณะเดียวกัน ความชอบธรรมของสถาบันมิได้ตั้งอยู่บนความเชี่ยวชาญเพียงลำพัง หากแต่ต้องประกอบด้วย การยอมรับจากสาธารณะควบคู่กันไป (Held, 2006) อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงในบริบทนี้ยังไม่สามารถสร้างสมดุลดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้ผู้ดำรงตำแหน่งขาดทั้งการยึดโยงเชิงตัวแทนและการยอมรับเชิงสังคม ในระดับของกฎเกณฑ์และกระบวนการที่กำกับระบบ การออกแบบที่ไม่เปิดพื้นที่ให้เกิดการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ และการตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับสาธารณะอ่อนแอลง ดังนั้น การเสริมสร้างการเชื่อมโยงจึงต้องมุ่งไปที่การออกแบบกลไกที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงตัวแทนอย่างมีความหมาย ทั้งในมิติของการสะท้อนฐานวิชาชีพและการสร้างการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความชอบธรรมของสถาบันในระบอบประชาธิปไตย

ความโปร่งใส (Transparency)

ข้อค้นพบสะท้อนว่า ความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับความไว้วางใจของสาธารณะต่อกระบวนการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยปัญหาระบบโพลและการบล็อกโหวตชี้ให้เห็นข้อจำกัดเชิงกระบวนการที่เปิดช่องให้เกิดความคลุมเครือและการครอบงำโดยเครือข่ายอำนาจ การขาดความชัดเจนในขั้นตอนการคัดเลือก การเข้าถึงข้อมูลที่จำกัด และกลไกการตรวจสอบที่ไม่เพียงพอ ล้วนบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนและกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบโดยรวม ในเชิงทฤษฎี ความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการกำกับดูแลที่ดีและความชอบธรรมทางการเมือง (Norris, 2014) โดยทำหน้าที่เพิ่มความสามารถในการเปิดเผยและตรวจสอบของกระบวนการ เมื่อเงื่อนไขดังกล่าวไม่เพียงพอ สาธารณะย่อมไม่สามารถประเมินความเป็นธรรมของระบบได้อย่างมีข้อมูลรองรับ ส่งผลให้ความไว้วางใจลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ในระดับของ

การออกแบบกฎเกณฑ์และกระบวนการ การเสริมสร้างเงื่อนไขของความโปร่งใสสามารถดำเนินการได้ผ่านการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดการพึ่งพาดุลพินิจของบุคคล เช่น การประมวลผลข้อมูลและการรายงานผลแบบทันเวลา ซึ่งช่วยเพิ่มความชัดเจนและลดช่องว่างของการตีความ ขณะเดียวกัน กลไกการมีส่วนร่วมของสาธารณะในลักษณะของการติดตามและตรวจสอบโดยประชาชนก็มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจต่อกระบวนการ โดยทำให้การกำกับดูแลมีได้จำกัดอยู่เพียงภายในสถาบัน หากแต่ขยายไปสู่การตรวจสอบจากสังคมโดยรวม

ดังนั้น ความโปร่งใสจึงมิได้เป็นเพียงคุณลักษณะเชิงเทคนิคของกระบวนการ หากแต่เป็นกลไกเชิงสถาบันที่เชื่อมโยงการเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบ และความไว้วางใจของสาธารณะเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความชอบธรรมของระบบในระบอบประชาธิปไตย

การสังเคราะห์ตัวแบบ ACT ซึ่งก่อให้เกิดความชอบธรรม (Institutional Legitimacy) ในสถาบันของวุฒิสภา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความชอบธรรมของวุฒิสภาเกิดจากรูปแบบที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ได้แก่ การเข้าถึง การเชื่อมโยง และความโปร่งใส ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงสถาบันที่กำกับทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของระบบตัวแบบ ACT มีลักษณะเชื่อมโยงและเสริมแรงซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การเข้าถึงที่เปิดกว้างโดยปราศจากความเชื่อมโยงกับสังคมอาจไม่สามารถสร้างความยึดโยงเชิงตัวแทนได้ ขณะที่ความโปร่งใสในระบบที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงก็อาจไม่เพียงพอต่อการสร้างการยอมรับของสาธารณะ ดังนั้น ความชอบธรรม จึงเป็นผลของการทำงานร่วมกันในลักษณะเชิงระบบ ภายใต้กรอบดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดความชอบธรรม (Institutional Legitimacy) ในสถาบันของวุฒิสภา ถูกพิจารณาผ่านสามมิติหลัก ได้แก่ การยอมรับของสังคม (Beetham, 2013) ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการ (Tyler, 2006) และการยึดโยงระหว่างสถาบันวุฒิสภากับประชาชน (Dahl, 1971) โดยพัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการของวุฒิสภาได้ง่าย (Accessibility) พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ (Connectivity) ควบคู่กับการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ (Transparency) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความชอบธรรมของวุฒิสภาในสายตาสังคม

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ประเด็นการเข้าถึง ควรลดอุปสรรคเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการปรับลดค่าธรรมเนียมการสมัครและเปิดช่องทางการสื่อสารทางการเมืองและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สมัครเลือกตั้ง

2. ประเด็นการเชื่อมโยง ควรเพิ่มกลไกการตรวจสอบและยืนยันความเป็นตัวแทนแท้จริงตามคุณสมบัติของกลุ่มผู้สมัครผ่านองค์กรวิชาชีพ องค์กร หรือสมาคมที่น่าเชื่อถือยอมรับโดยทั่วไป

3. ประเด็นความโปร่งใส สามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้ทุกขั้นตอน โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการตรวจสอบถ่วงดุลและรายงานผล ควบคู่กับการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการติดตามและตรวจสอบ เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นต่อระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับประเทศที่ใช้ระบบเลือกกันเอง โดยเฉพาะตัวแทนกลุ่มอาชีพ เพื่อหาประเด็นจุดอ่อนหรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขปัญหามา เพื่อนำมาสู่รูปแบบที่เหมาะสมในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของไทย

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกรียงไกร ไกรนรา. (2567). การได้มาซึ่งการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา* ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (2024) กรกฎาคม - ธันวาคม 2567.
- จรัญ พงษ์จัน. (2567). แบ่งกลุ่ม “วุฒิสมาชิก” ลึกแต่ไม่ลับ. https://www.matichonweekly.com/column/article_759390
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2528). *การพัฒนาการเมือง: แนวคิดและประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2535). *รัฐ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สีตา. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2568). กกต.สั่งรวบรวบข้อเท็จจริง เลือกลง สว.67 หลังมีกระแส "ฮั้วโหวต-บล็อกโหวต". <https://www.thairath.co.th/news/politic/2796220>
- นิตา ชูโต. (2551). *เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2563). ยกเพดานประชาธิปไตย พลวัตการเคลื่อนไหว 2563. *The Active*. 22 ธันวาคม 2020. <https://theactive.thaipbs.or.th/read/dynamics-of-political-protests-2020?>
- ประยูร สิทธิประการ. (2557). การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย กัมพูชา และฟิลิปปินส์. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(2).

- พนารัตน์ มาศมมาตล. (ม.ป.ป.). การเข้าสู่ตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สถาบันพระปกเกล้า.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). เล่าเรื่องการเมืองการปกครองไทย. <https://parliamentmuseum.go.th/constitution.html>
- ภูวดล คงแสง. (2561). ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/562?locale=th>
- ภูวดล คงแสง และเสาวนีย์ อัครโรจน์. (2565). ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2565
- ภูมิ มูลศิลป์. (2564). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่กับประสิทธิภาพในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(3).
- มติชนออนไลน์. (2568). อดีต สว.เสรี แจงที่มา สว.สิ้นน้ำเงิน คนไทยเห็นทั้งประเทศ บล็อกโหวตเลือก สว. พฤติการณ์ชัด. https://www.matichon.co.th/politics/news_5061937.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. <https://dictionary.orst.go.th/>
- ศิวัช นุกุลกิจ. (2566). ปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย. วารสารปัญญาภิธาน. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2023): มกราคม-มิถุนายน 2566
- สมชัย ศรีสุทธิยากร. (2564). การพัฒนาพรรคการเมือง ให้เป็นสถาบัน. มติชนสุดสัปดาห์ 10.11.2021. https://www.matichon.co.th/weekly/column/article_482364?
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- AP (2024). *Candidates begin registering in complicated process to select Thailand's new Senate*. <https://apnews.com/article/senate-election-reform-parliament-constitution-7734891d9d5186a1808929656016e953>
- Beetham, D. (2013). *The legitimation of power* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and opposition*. Yale University Press.
- Diamond, L. (1999). *Developing democracy: Toward consolidation*. Johns Hopkins University Press.
- Easton, D. (1981). *The political system: an inquiry into the state of political science* (3rd ed.). University of Chicago Press.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82. <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Held, D. (2006). *Models of democracy*. Stanford University Press.
- Huntington, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. Yale University Press.
- iLaw. (2024). Senate 2024: Introducing the 200 Newly Appointed Senators under the 'Peer Selection' Process. (In Thai) <https://www.ilaw.or.th/articles/41701>
- KOH EWE. (2024). What the World's 'Most Complicated Election' Means for Thailand's Democracy. *Time Magazine*. <https://time.com/6993473/thailand-2024-senate-election-results-democracy/>

- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). Sage Publications.
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th ed.). Sage Publications.
- Lasswell, H. D. (1963). *Politics: Who gets what, when, how*. Whittlesey House.
- Lee, K. J. (2022). The direction of the legislature of the Republic of Korea - Constitutional amendment from unicameral system to bicameral system- *Seo gang Beom nyul Non chong*, 11(2), 145 – 188 .
<https://doi.org/10.35505/slj.2022.06.11.2.145>
- Lewis, C. E. (2024). Politics of preserving democracy in a diverse society. *Encyclopedia of Social Work*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199975839.013.1602>
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Article 20.<https://doi.org/10.17169/fqs-1.2.1089>
- Norris, P. (2014). *Why electoral integrity matters*. Cambridge University Press.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Qerimi, V., & Pajaziti, N. (2024). Unicameral And Bicameral Parliaments: Their Advantages, Disadvantages, And Functionality. *International Journal of Religion*, 5(12), 1838–1844. <https://doi.org/10.61707/wzgm0533>
- Randelović, N., & Mitić, S. (2024). The idea of a bicameral system in the legal history of parliamentarism in serbia during the 19th century. *Peščanik*, 22(25), 185–199. <https://doi.org/10.46793/pescanik25.185r>
- Runey M. (2024). What's at stake in Thailand's senate elections?. *International IDEA*.
<https://www.idea.int/blog/whats-stake-thailands-senate-elections>
- Schumpeter, J. A. (2008). *Capitalism, socialism and democracy*. Harper Perennial.
- Schwartzman, K. C. (2018). Democracy. In *The Wiley Blackwell encyclopedia of social theory* (pp. 60–62). <https://doi.org/10.1002/9781394260331.ch17>

- Phasuk, S. (2024). Thailand's Upcoming Senate Election Fundamentally Flawed Electoral Rules Designed to Maintain Status Quo. *Human Right Watch*.
<https://www.hrw.org>
- The 101.World. (2024) . Senate Election 2024: Envisioning Thailand's Future Amid Complexity with Prateep Kongsib. Retrieved from
<https://www.the101.world/one-on-one-prateep/> (In Thai)
- The Standard Team. (2024). *Senate Election 67: Verify the Number of Candidates for National-Level Senate Across 20 Occupational Groups*. <https://thestandard.co/number-of-applicants-for-senate-at-the-national-level/> (In Thai)
- Time. (2024). World. Thailand: What the World's 'Most Complicated Election' Means for Thailand's Democracy. <https://time.com/6993473/thailand-2024-senate-election-results-democracy>
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). Sage Publications.